

+VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Společná zemědělská politika Evropské unie a tradiční české výrobky

The Common Agriculture Policy of the European Union and Traditional Czech Products

Student: Petra Důbravová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Radomír Kaňa, Ph.D

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Petra Důbravová**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6210R004 Eurospráva**
Specializace: **00 Eurospráva**
Téma: **Společná zemědělská politika Evropské unie a tradiční české výrobky**
Common Agricultural Policy of the European Union and Traditional Czech Products

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Společná zemědělská politika EU
3. Zemědělská politika v ČR po vstupu do EU
4. Tradiční české výrobky a ochranné známky EU
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

CINI, Michelle a Nieves Pérez-Solórzano BORRAGÁN. *European Union Politics*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-954863-7.

BEČVÁŘOVÁ, V., K. VINOHRADSKÝ a I. ZDRÁHAL. *České zemědělství a vývoj cenového prostředí společného trhu EU*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2009. ISBN 978-80-7375-345-0.

FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK. *Společné politiky Evropské unie. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-939-9.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 10.05.2013

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

1

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

„Čestně prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma Společná zemědělská politika Evropské unie a tradiční české značky včetně všech příloh zpracovala samostatně a uvedla jsem všechny prameny, které jsem při jejím zpracování použila.“

V Ostravě dne 15.07.2013

.....
Důbravová Petra

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala panu Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D., za odborné vedení a poskytování cenných rad při vypracovávání této bakalářské práce.

Obsah:

1. Úvod.....	5
2. Společná zemědělská politika EU.....	7
2.1. Vznik Společné zemědělské politiky.....	7
2.2. Cíle Společné zemědělské politiky.....	9
2.3. Reformy Společné zemědělské politiky	11
2.3.1. Mansholtův plán.....	11
2.3.2. Změny v průběhu 80. let	12
2.3.3. MacSharryho reforma	13
2.3.4. Agenda 2000	14
2.3.5. Fischlerova reforma.....	15
2.3.6. Health Check	16
2.3.7. Lisabonská smlouva	16
2.4. Principy Společné zemědělské politiky.....	17
2.5. Financování Společné zemědělské politiky.....	18
2.6. Současná podoba Společné zemědělské politiky.....	21
3. Zemědělská politika v ČR po vstupu do EU.....	22
3.1. Charakteristika zemědělství v ČR	22
3.2. Zemědělská politika ČR před vstupem do EU	22
3.3. Zemědělství v ČR po vstupu do EU	26
3.3.1. Etapa vstupní (2004-2006).....	27
3.3.2. Etapa přizpůsobení (2007-2010)	28
3.3.3. Etapa vyrovnaní (2011-2013).....	29
3.3.4. Tendence ve vývoji českého zemědělství	30
3.4. Budoucnost českého zemědělství	31
3.4.1. Vize českého zemědělství po roce 2010	31
3.4.2. Společná zemědělská politika po roce 2013	31
4. Tradiční české výrobky a ochranné známky EU	33
4.1. Ochranné známky EU.....	34
4.1.1. Chráněné označení původu (CHOP)	36
4.1.2. Chráněné zeměpisné označení (CHZO).....	36
4.1.3. Zaručená tradiční specialita (ZTS).....	38

4.2.	Tradiční české výrobky v EU	39
4.2.1.	Lovecký salám, spišské párky, špekáčky a liptovský salám	40
4.2.2.	Žatecký chmel	41
4.2.3.	Budějovický Budvar	42
4.2.4.	Olomoucké tvarůžky	43
5.	Závěr	45
	Seznam použité literatury	47
	Seznam zkratek	51
	Seznam obrázků	53
	Seznam grafů a tabulek	54

1. Úvod

Společná zemědělská politika EU je velmi diskutovaným tématem evropského integračního procesu. Díky tomuto procesu je dnes zemědělství jedním z nejrozvinutějších sektorů EU. Problematicke zemědělské politiky je věnována stále větší pozornost. A to zvláště jedná-li se o kvalitu vyráběných produktů a prostředí, ve kterém žijeme. Společná zemědělská politika byla stanovena tak, aby zajistila svým občanům kvalitní potraviny za nízkou cenu a zemědělcům aby zajistila slušný příjem.

Původně bylo zemědělství v národním hospodářství dominantní. Avšak postupem času se díky ekonomickému rozvoji stalo pomalu upadajícím sektorem, kde se stále snižovala úroveň příjmů a zaměstnanosti. Právě tato situace byla impulsem pro to, aby se docílilo větší podpory ze strany EU. A protože je tato oblast nejstarší, úzce s tím souvisí i její financování. Do zemědělství EU poskytuje stále velký počet finančních prostředků.

Její počátek byl velmi ovlivněn situací v světě. Jednalo se o období po druhé světové válce, svět byl ve velmi špatném stavu, trpěl výrazným deficitem potravin. Proto měla Společná zemědělská politika zpočátku stanovené své cíle zejména na zajištění potravinové soběstačnosti. Od svého vzniku prošla řadou reforem v závislosti na tom, jak se měnila společenská situace ve světě.

Téma Společná zemědělská politika Evropské unie a tradiční české produkty jsem si vybrala záměrně, a to z toho důvodu že mi přijde zajímavé, jak produkty od malých výrobců si utváří místo na evropském zemědělském trhu, v některých případech i na trhu celosvětovém.

Cílem mé bakalářské práce je zhodnotit minulý i současný stav v zemědělském sektoru. A poukázat na fakt, že EU si dokáže vážit tradičních výrobků a podstupuje kroky k jejich ochraně i v České republice.

V první kapitole se práce bude věnovat samotnému vzniku a charakteristice Společné zemědělské politiky EU. A popíše důležité reformní kroky, které SZP utvářely. Nebudou opomenuty ani s ní související principy, cíle a financování. Druhá kapitola se bude zabývat SZP v rámci ČR. Vývojem před vstupem do EU a následně stav zemědělství i po 1.5. 2004, tedy po vstupu ČR do EU. Tento akt měl velký vliv na české zemědělství, neboť se muselo podřizovat Unijním směrnicím. Poslední část se bude vztahovat na ochranné známky EU,

kterou mohou být oceněny jak členské, tak nečlenské státy. A také se práce zaměří na tradici a české výrobky a jejich oceňování v rámci EU.

2. Společná zemědělská politika EU

Společná zemědělská politika (*The Common Agricultural Policy - CAP*), je jednou z nejstarších a nejrozsáhlejších politik a zároveň první fungující politikou Evropské unie. Dodnes se představuje základní prvek organizování činnosti EU.

Společná zemědělská politika (SZP) se řadí mezi politiky výlučné (společné). Tyto politiky se vyznačují tím, že v určitých oblastech členské státy úplně převedly své přesně stanovené pravomoce na orgány a instituce Společenství (zejména Radu EU a Evropskou komisi)¹, které dle daných pravidel a norem regulují společný zemědělský trh a zároveň vytvářejí opatření k ochraně zemědělských výrobců před konkurencí ze zahraničí. A zároveň členské státy mají možnost přijímat právní předpisy upravující určité oblasti, pokud o to byly EU výslovně požádány, či byly vyzvány k implementaci takové politiky [4].

2.1. Vznik Společné zemědělské politiky

Zemědělství patří mezi velmi důležité součásti pro samotné živobytí populace, neboť díky němu je zabezpečován dostatek potravin pro společnost. V tomto sektoru probíhá spousta změn, proto je také na něj kladen zvýšený důraz. Jedná se o změny způsobené nestálými klimatickými podmínkami, úrodou ale také onemocněním zvířat (nové typy virů a bakterií). Následkem těchto vlivů dochází k výkyvům úrody a cen na trhu. Zemědělství, které bylo do procesu evropské ekonomické integrace zahrnuto od jejího zrodu, je dnes považováno za jeden z nejrozvinutějších sektorů EU. I přes to, není v dnešní době dominantním a naopak, z pohledu národního hospodářství nemá oproti průmyslovému sektoru a sektoru služeb rozhodující vliv.

První zmínky o SZP jsou datovány již v 50. letech dvacátého století. Je to období po druhé světové válce, která měla velmi destruktivní dopad na celou společnost. Obdobím negativně poznamenané zemědělství pro obyvatelstvo znamenalo nedostatečné zajištění vlastních zemědělských produktů pro svou potřebu. Populace žijící v šesti zakládajících

---

¹ Jejich úkolem je vytváření cen produktů, členské země tímto přicházejí o právo na dotace, celní ochranu a organizování zahraničního obchodu se třetími zeměmi v odvětví zemědělských produktů. Členská země vstupem do SZP preferuje produkty vytvořené ve své zemi, a také produkty z ostatních členských zemí před produkty dovezenými ze třetích zemí.

států, byla zcela závislá na dodávkách potravin ze třetích zemí. Avšak nevýhodou tohoto dovozu bylo opatření, kterým bylo uvalení vysokých cel na importní produkci, které se projevilo v nadměrných cenách zemědělských produktů. Toto období tedy můžeme charakterizovat velkým deficitem potravinových výrobků, vysokými cenami, nízkou kvalitou a omezeným výběrem produktů. I přes vysokou domácí poptávku si státy nemohly dovolit, aby se staly závislými na dovozu nejdůležitějších potravin, protože situace ve světě byla nestálá. Celou situaci znevýhodňoval i fakt, že se začaly objevovat první známky bipolárního rozdělení světa. Proto bylo nutné vytvoření fungujícího mechanismu, který by obstarával dodávky potravin [4,7].

Hlavní důvody vzniku SZP byly zejména *ekonomického* a *politického* charakteru. Zemědělská produkce, na rozdíl od průmyslové výroby, u které můžeme přesně diktovat objem výroby, je nestálá. Je ovlivňována negativními vlivy přírodních podmínek (živelné pohromy, záplavy, aj.), které se nedají předpokládat, nebo jim jde těžko vzdorovat. Zemědělství produkuje suroviny primárního charakteru, které se z *ekonomického* hlediska vyznačují nízkou cenovou elasticitou poptávky. Po zabezpečení cenové stability v tomto sektoru dochází ke stabilizaci celého národního hospodářství. *Politické* faktory byly charakterizovány jako snaha zakladatelů Evropských hospodářských společenství (EHS) o zajištění výživy pro obyvatelstvo a podporu rozvoje zemědělského sektoru v odlehlých částech regionu. Důležitá byla podpora zakládání rodinných farem, k zajištění potravinové soběstačnosti zemědělců a také snaha o stabilizaci příjmů zemědělců. Výsledkem těchto kroků byla srovnatelná životní úroveň ve městě a na venkově a zároveň se zabránilo masovému odchodu obyvatelstva z vesnic do měst [4,11].

Základní myšlenka SZP je zakotvena již v Římské smlouvě z roku 1957. Kdy ji podpisem ztvdilo šest zakládajících členů Evropského společenství². Největší tlak na její přijetí vyvíjela zejména Francie, byla nejvýznamnějším zemědělským producentem mezi zakládajícími státy EHS. Chtěla ve Společenství a společném trhu najít odbytiště pro své zemědělské produkty. Ostatní státy ovšem nezůstávaly pozadu a začaly budovat vysoce konkurenceschopné zemědělství, které orientovaly spíše na vývoz [11].

---

² Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko

V platnost Společná zemědělská politika vstoupila až za pět let od podpisu Římské smlouvy, tedy v roce 1962. Pro tehdejšího evropského komisaře pro zemědělství, Sicca Mansholta, se jednalo o velkou zkoušku, protože se jednalo o převedení do praxe první společné politiky [11].

2.2. Cíle Společné zemědělské politiky

Jak již bylo výše zmíněno, vycházejícím pro vznik SZP byla špatná poválečná situace v zakládajících členských státech ES. Hlavním smyslem EHS bylo vytvoření společného trhu pro průmyslové výrobky. Za prvotní poválečné cíle bylo považováno dosažení nárůstu zemědělské výroby a potravinová soběstačnost členských států.

Cíle Společné zemědělské politiky představují rozsáhlý komplex, který se týká jak ekonomické, sociální či politické oblasti.

Ekonomické cíle se soustředily na zvyšování efektivity práce, které bylo možno dosáhnout v neposlední řadě také díky modernizaci a technickému pokroku. Soustředily se na optimální využití všech výrobních faktorů, obzvláště pracovní síly a také na zabezpečování potravinové soběstačnosti. Tato snaha dosahovat vyšší produktivity se později ukázala za aktivitu vedoucí k přebytkům produkce. Čímž docházelo k budování tržní nerovnováhy a vysokým nákladům. Důsledkem byl následný pokles zemědělských pracovníků a částečné vylidňování venkovských oblastí.

Sociální cíle ovlivňovala vysoká míra solidarity. Jejím cílem bylo zajištění zvyšování příjmů lidí pracujících v zemědělství k dosažení jejich spravedlivé životní úrovně.

K **politickým cílům** řadíme požadavky stabilizace trhu a vytváření podmínek pro potravinovou soběstačnost. Stabilizace trhu je určena k odstraňování kolísání na vnitřním potravinovém trhu. Za sociálně-politický cíl můžeme považovat např. zajišťování plynulosti zásobování. Nicméně i v tomto odvětví se setkáváme s problémy, kdy se snažíme o zachování domácí výroby proti zahraniční konkurenci [6,10].

Již v zakládající Římské smlouvě z roku 1957, v člancích 32-38 hlavy II. Explicitně lze citovat článek 33 je pět původních cílů definováno takto [7, s.5]:

- „zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického rozvoje, racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálním využitím výrobních faktorů, zejména pracovní síly,
- zajistit životní úroveň zemědělského obyvatelstva, odpovídající úrovni ostatních hospodářských sektorů, zejména zvyšováním individuálních výrobků zemědělců,
- stabilizovat trhy se zemědělskou produkcí,
- zajistit, aby evropský region byl maximálně soběstačný v zemědělských produktech, odpovídajících mírnému klimatu,
- zajistit dodávky potravin za přiměřené ceny pro spotřebitele.”

Cíle byly sestavovány postupně, dle jejich důležitosti. Tímto byly přesně formulovány ekonomické a sociální požadavky v zemědělství a spotřebě. Finanční náklady spojené s jejich dosahováním byly značně vysoké a docházelo ke střetu zájmů. Z počátku se mohlo zdát, že členské státy mají rozdílné zájmy, než došlo k jejich sjednocení. Bylo velmi těžké vypořádat se s jejich rozdílnými názory, či někdy kontroverzně nastavenými cíli. Každý členský stát si přizpůsoboval tyto cíle a to z toho důvodu, že se zemědělství v každém z nich lišilo v charakteru, významu a velikosti jeho zemědělského sektoru. V průběhu let docházelo k postupným změnám cílů SZP. V poválečném období byla hlavním cílem podpora výroby potravin. Novým cílem je produkce vysoce kvalitních potravin, avšak za předpokladu, že pěstování těchto plodin nebude poškozovat zemědělskou půdu, ale budou prospěšné pro rozvoj venkova. Postupně společnost svou pozornost zaměřuje na ochranu životního prostředí, lidského zdraví a spotřebitele.

Přes všechny překážky se během necelých čtyřiceti let podařilo primární cíle splnit. Díky jejich plné funkčnosti došlo ve Společné zemědělské politice k rozvoji zemědělské výroby, doprovázené její postupnou modernizací, a tím také ke zvyšování životní úrovně obyvatel ES [7].

2.3. Reformy Společné zemědělské politiky

Společná zemědělská politika se od doby potravinového deficitu, v 50. letech, dokázala úspěšně vyrovnat s původními cíly, které se týkaly zvýšení technického pokroku, soběstačnosti, bezpečného zásobování potravinami, stabilizaci trhu a také o ochranu tuzemských farmářů na světových trzích. Avšak dosažením těchto cílů, došlo v letech 70. a 80. ke stálému růstu³. Nastaly tedy opačné problémy, než tomu bylo po druhé světové válce. Tentokrát se jedná o období vysoké nadprodukce a s tím spojeným růstem výdajů v SZP. Finanční prostředky byly poskytovány nerovnoměrně, zemědělci, i přes to, že se Společenství potýkalo s nadvýrobou, stále vyráběli, neboť k tomu měli výhodné finanční podmínky.⁴ Tím pádem docházelo i k poklesu váhy zemědělského sektoru. Touto vysokou nadprodukcí došlo v zemědělství ke zvratu a stalo se tzv. *obětí svého vlastního úspěchu*. Bylo proto nutné podstoupit reformní kroky SZP. Argumenty vedoucí k tomuto závěru byla například již zmiňovaná nadprodukce potravin, vysoká finanční náročnost SZP, administrativní zatížení nebo také ekonomická a sociální rozdílnost mezi regiony EU.

Společná zemědělská politika prošla mnoha změnami a reformními kroky, které jsou reakcemi na velké nedostatky SZP, ale dynamika změn je velmi pomalá.

Změny, které proběhly v SZP, můžeme rozdělit na tři základní období. V 60.-70. letech docházelo k vysokému nárůstu nadprodukce a docházelo k jejím prvním řešením. Léta 80. byla také reformní, avšak v tomto období se neřešil ten nejdůležitější problém, kterým byla nadprodukce. V poslední éře, trvající od 90. let dodnes, jsou viditelné pokusy o systémové řešení problémů [6].

2.3.1. Mansholtův plán

Mansholtův plán, pojmenován po tehdejší evropské komisaři pro zemědělství Sicco Mansholtovi, je prvním reformním pokusem z roku 1968. Měl vést ke snížení počtu zaměstnaných osob v zemědělství a zároveň k jeho zefektivnění. Modernizace v odvětví

---

³ Celkové výdaje na zemědělství v tomto období byly 80 % celkových výdajů.

⁴ V tomto období se se Společenství stalo jedním z největších světových exportérů zemědělských produktů.

chtěla podporovat zvyšování velikosti farem, což bylo důležité pro mladé farmáře, aby zůstali v odvětví a naopak motivovat staré farmáře k dřívějšímu odchodu do důchodu.

Předložením tohoto plánu byla vyvolána vlna nevole v zájmových skupinách, které usilovaly o zachování stávající úrovně zemědělských příjmů a odmítaly jejich snížení. Mezi odpůrci bylo, mimo ostatních agrárních států, také Německo. Jelikož plán obsahoval velmi radikální opatření, na která nebyli zemědělci připraveni a ani se připravovat nechtěli, nedošlo k jeho přijetí. Rada se snažila začít projednávat novou verzi Mansholtova plánu, v podobě *miniplánu*. Výsledkem jednání v roce 1972 byla jeho pozměněná struktura a přijetí tří základních směrnic týkajících se poradenství, modernizace a omlazování zemědělského sektoru. Díky tomuto miniplánu došlo k určitému posunu, a to v podobě restrukturalizace, a posílených výdajů na přímé podpory. I přes tyto úspěchy se ale nepodařilo snížit finanční prostředky plynoucí do zemědělství [6].

2.3.2. Změny v průběhu 80. let

Vývoj Společné zemědělské politiky má svá pozitiva a negativa. Mezi pozitiva patří růst produktivity práce prakticky o 100 % za období let 1965-1985. Stalo se tak díky rozvoji techniky, mechanizaci výroby apod. Došlo také k růstu důchodů v oblasti zemědělství, již nebyly tak markantní rozdíly v příjmech v průmyslu a zemědělství. Došlo k dosažení potravinové soběstačnosti v oblastech, ve kterých lze efektivně vyrábět v klimatických podmínkách členských zemí. Vývoj doprovázely i negativní dopady na zemědělství. Stále byl velký rozdíl mezi průmyslem a zemědělstvím. Začaly se objevovat i velké finanční rozdíly v dotacích mezi hospodařením malých a velkých farem. Modernizace a zvyšování výroby mohlo probíhat převážně ve velkých hospodářstvích. Velkým problémem byla i stálá nadprodukce výrobků, což se stalo předmětem dlouhodobé kritiky. Zemědělské příjmy i nadále zaostávaly.

Nizozemí spolu se Spojeným královstvím nekladlo námitky pro zaváděné reformy. Tyto dva státy byly zastánci modernizace a reform. Naopak tomu bylo u Francie a Německa, ti byli odpůrci jakýchkoliv změn.

Pokus o další reformu SZP byl uskutečněn v 80. letech 20. století, kdy byla vydána Zelená kniha s názvem **Perspektivy pro Společnou zemědělskou politiku** (1985). Poté Evropská komise navrhla fundamentální reformu. Snahou bylo zavedení postupného snižování produkce v určitých sektorech a nastolit tak rovnováhu trhu. Toto se ale nepodařilo

realizovat, náklady na SZP se začaly opět zvyšovat.⁵ V evropském zemědělství nastal krizový stav, neboť selhal předpoklad navýšených příjmů pro rozpočet SZP. Na základě těchto skutečností se Společenství snažilo aplikovat restriktivní cenovou politiku [7,11].

V roce 1988 se zemědělství díky vysoké rozpočtové zátěži ocitlo na hranici finančního kolapsu. Řešením této situace bylo omezování nákladů v zemědělství a současně navyšování příjmové části rozpočtu. Na mimořádném summitu přijala Evropská rada plán komplexní revize financování, tzv. **Delorsův balík I**. Šlo o dohodu, ve které bylo nastoleno další snižování cen u výrobků a také zavedení kvót, které by měly zabránit tak vysoké nadprodukci [6].

2.3.3. MacSharryho reforma

Přetrvávající potíže s financováním SZP byly podnětem k další reformě. Tentokrát se jedná o MacSharryho reformu z roku 1992. Která přinesla do zemědělství významné a tolik očekávané změny. Tato reforma byla označována za radikální, ve skutečnosti však znamenala pouze úpravu některých nástrojů SZP, původní hlavní principy fungování společného trhu a jeho ochrana zůstávají nedotčeny [8].

Stanovené hlavní cíle reformy:

- omezit stále rostoucí finanční náročnosti SZP⁶,
- zvýšit konkurenceschopnosti ve světě,
- snížit ekonomické a sociální rozdílnosti uvnitř i mezi jednotlivými regiony Společenství,
- přiblížit se produkčním a cenovým podmínkám hlavních světových výrobců,
- odstranit trendy vedoucí k nadprodukci.

Reforma se netýkala všech sektorů výroby. Opatření vedoucí k zajištění těchto cílů se týkala změn ve čtyřech oblastech produkce obilovin, olejnin a luštěnin, hovězího masa, mléka a mléčných výrobků. Ostatní oblasti nebyly zasaženy vůbec nebo jen okrajově.

---

⁵ V průběhu let 1985-1987 došlo k navýšení nákladů rychlostí 18% za rok.

⁶ Viz. Graf 2.1 Vývoj výdajů na SZP od roku 1980

Mezi kladné účely reformy patří:

- stabilizace výdajů na SZP,
- zlepšení vývoje farmářských příjmů,
- snížení tlaku na růst spotřebitelských cen,
- významné zlepšení tržní rovnováhy u nejproblémovějších produktů,
- pokles napětí v oblasti mezinárodního obchodu,
- snížení zásob ve skladech.

Nutno podotknout, že při pohledu z druhé strany je zřejmé, že reforma přináší složitější systém SZP. Došlo ke snížení nákladů na skladování produkce a cenové dotace, ale také vzrostly prostředky na přímé platby a doprovodná opatření. Rozdělování finanční pomoci a důchodů probíhalo stále nerovnoměrně, a to v závislosti na velikosti farmy a jednotlivé země [6].

2.3.4. Agenda 2000

Byla novou strategií nejen pro zemědělství, předloženou v roce 1997. A to z toho důvodu, že vznikly obavy, že předchozí, MacSharryho reforma, by nebyla schopna z dlouhodobého hlediska vykazovat dobré výsledky. Definitivní vzhled reformy v Agendě 2000 – Za silnější a širší Evropu, byl přijat na zasedání Evropské rady roku 1999. Její realizace probíhala v letech 2000-2006.

Hlavní cíle nové reformy SZP, tyto směry zakládají tzv. *evropský model zemědělství*:

- podpora tržní orientace zemědělců,
- podpora konkurenceschopnosti,
- záruka životní úrovně zemědělců,
- důraz kladen na nezávadnost a kvalitu potravin a na zacházení se zvířaty,
- začlenění ekologických cílů do SZP,
- péče o rozvoj venkova a ochranu životního prostředí.

Velmi výraznou změnou bylo přenesení těžiště SZP k neekonomickým aspektům jednalo se o kvalitu potravin a jejich nezávadnost, zacházení se zvířaty, ochranu přírody [7].

2.3.5. Fischlerova reforma

Tato tzv. *Nová SZP* byla předložena v roce 2002, tehdejším komisařem pro zemědělství Franzem Fischlerem. Přijata byla v roce 2003 a jednalo se v ní o další fáze reformních změn. Stala velmi důležitou pro budoucí vývoj SZP. Neboť zahrnovala i postup pro uplatňování reformy pro deset kandidátských států, které přistoupily k EU k 1.5.2004. Tato reforma představuje doposud nejvýraznější změnu SZP. Reformní opatření vstoupila v platnost v roce 2005 s tím, že členské státy mohou využít odložení tohoto termínu nejpozději do roku 2007.

Reforma byla zaměřena na tyto principy:

- *Decoupling*, tj. oddělení plateb od produkce na farmě zavedením **jednotné platby na farmu** (Single Payment Scheme, SPS). Zemědělec místo několika plateb dostane jen jednu, tato je vypočítána na základě tzv. referenčního období probíhajícího v letech 2000-2002. Platba se vztahuje na komodity typu obilovin, olejnin, lnu a konopí, luskovin a další.
- *Systém SAPS* (Single Area Payment Scheme) napomáhá novým členským státům EU v prvních letech hospodaření od jejich vstupu do EU. A až poté mohou začít využívat SPS. Cílem zavedení SPS v rámci celé Unie je snížení objemu produkce, která je poté v přímé vazbě na dotace zbytečně vysoká.
- *Cross-compliance* (tzv. křížová kontrola) znamená, že platby jsou závislé na plnění určitých standardů a nikoli na objemu produkce. Z porušení těchto pravidel hrozí uvalení sankcí, a to buďto částečným či výjimečně celým odebráním přímých dotací. Pravidla se týkají ochrany životního prostředí, kvality, bezpečnosti potravin či dobré zemědělské praxe.
- *Systém povinné modulace* a zvětšování finančních prostředků určených pro rozvoj venkova. Reforma je nastavena tak, že od roku 2005 budou každoročně přesouvány části plateb do fondů určených pro rozvoj venkova.

- *Audit farem* – poradenský systém je určen pro zjišťování, zda jsou na farmách dodržovány standardy správného hospodaření, od roku 2007 musí členské země nabízet tento poradenský systém svým farmářům⁷.
- *Set aside* – povinné ukládání orné půdy do klidu na 10 % základní výměry orné půdy po dobu 10 let. Nevztahuje se na farmy s výměrou nižší než 20 ha a ekologické zemědělce. Toto opatření přináší zemědělcům volnost ve způsobu využití této půdy.

Reformou přijatou v roce 2003 dochází rovněž k úpravě cenové politiky na trhu mléčných výrobků, rýže, tvrdé pšenice, ořechů, obilovin, škrobu a sušené píce. Tato opatření mají formu snížení intervenční ceny [7].

2.3.6. Health Check

V roce 2007 byl představen plán modernizace SZP, který spočíval v revizi stavu SZP, tzv. **Health Check** (kontrola stavu zemědělské politiky). V roce 2008 byl tento návrh na kontrolu rozpočtu EU Evropskou radou přijat. Jeho úkolem je dosáhnout dokonalé, moderní, efektivní a jednoduché zemědělské politiky. Jejím cílem je upravit tržní nástroje tak, aby pružněji reagovaly na nové tržní příležitosti a na nové a stávající výzvy (změna klimatu, nedostatek vody, biodiverzita). Východiskem pro tento plán jsou reformní zkušenosti z roku 2003. Health Check neřeší otázku budoucnosti SZP a jejího financování po roce 2013, představuje především úpravu stávajících mechanismů SZP [21].

2.3.7. Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva vstoupila v platnost 1.12.2009. Jejím prostřednictvím pokračují procesy v reformování EU. Důvody jsou zejména posílení demokratičnosti, srozumitelnost ve fungování EU a také v navyšování počtu členských zemí.

Zavedení řádného legislativního postupu, rozhodování Rady kvalifikovanou většinou spolu s Evropským parlamentem, pro oblast hospodářské soutěže, je jedním z dopadů

---

⁷ Týká se pouze farmářů, kteří získávají podporu více než 15 000 EUR ročně.

Lisabonské smlouvy na oblast zemědělství. Zejména se jedná o obchod vztahující se na zemědělskou produkci a oblast Společné zemědělské politiky a společné rybářské politiky. Mimo patřičný legislativní postup naproti tomu zůstává stanovení cen, dávek, podpor a množstevního omezení a stanovení a přidělení rybolovných práv [25].

2.4. Principy Společné zemědělské politiky

Aby Společná zemědělská politika plně fungovala a bylo dosaženo všech stanovených cílů, bylo nutné vytvoření mechanismu regulace výroby a odbytu produktů. Tento mechanismus, potažmo Společná zemědělská politika, se opírá o tři hlavní principy, které fungují i v současnosti:

- princip jednotného trhu pro zemědělské výrobky,
- princip preference Společenství ke komunitárním výrobkům,
- princip finanční solidarity.

Princip jednotného trhu pro zemědělské výrobky je zaměřen na uzavření hranic a vytvoření jednotného vnitřního trhu (JVT) pro volné obchodování se zemědělskými produkty mezi členskými zeměmi, které je v souladu s předpisy a pravidly ES. Za použití jednotlivých nástrojů byla odstraněna všechna ochranná opatření prováděna v zahraničním obchodě. Jako jsou cla, kvóty a opatření s obdobným účinkem (např. národní dotace). Jedním z důležitých nástrojů společné politiky jsou společné ceny, které jsou určovány správně (administrativně), nikoliv tržně. Cílová cena je stanovena tak, aby výrobcům poskytovala důchod. Má tedy i sociální funkci spolu s funkcí ekonomickou. Intervenční cena je nástrojem zásahů do vnitřního trhu, stanovují ji orgány EU pro daný hospodářský rok a představuje nejnižší možnou hranici domácích cen. Je jí využíváno v případě, když dojde k převaze nabídky. Skutečná cena poklesne pod požadovanou úroveň. To je impulsem pro intervenční agentury, které vykupují produkci za intervenční ceny. Intervence zaručuje výrobcům minimální důchod.

Princip preference Společenství ke komunitárním výrobkům je snahou o dosažení cenové výhodnosti tuzemských výrobků. Preference se také vztahují na výrobky pocházející z členských států EU, oproti těm, které jsou dováženy ze třetích zemí. Čímž jsou členské státy

chráněny od cenových fluktuací a levných dovozců ze třetích zemí. K podpoře exportu a zajištění jednotné cenové hladiny byly vytvořeny cenový systém. Jeho základem je *cílová cena*. Tato je stanovena optimálně pro zemědělce, neboť zahrnuje optimální výrobní cenu, zahrnující náklady a běžnou míru zisku, a také zajištění příjmu zemědělců. Z cílové ceny se utvořily další typy cen. A to cena intervenční (garantovaná) a mezní cena (prahová). *Intervenční cena* se pohybovala těsně pod úrovní ceny cílové. Byla předem dána a obsahovala náklady spojené s produktem a navíc minimální výši důchodu pro zemědělce. Stanovovala se každý rok pro výraznou většinu zemědělské populace. *Mezní cena* byla reakcí na světové ceny zemědělských výrobků, které byly nižší než ceny v EU. Při importu zboží ze třetích zemí je stanovena přírážka, tzv. dovozní clo, které zvyšuje světovou cenu na úroveň cenové hladiny EU. Mezní cena je tedy hodnota, která zabraňuje tomu, aby bylo dovážené zboží nabízeno levněji než zboží z domácí produkce. V této oblasti se setkáváme také s mezinárodně obchodními nástroji, jako jsou cla nebo množstevní omezení.

Princip finanční solidarity očekával společný zájem členských zemí EU na financování Společné zemědělské politiky. Rozpočet EU kryje všechny výdaje týkající se aplikace mechanismu SZP, zdroje pro finanční SZP jsou alokovány z fondu EAGGF [3].

2.5. Financování Společné zemědělské politiky

Společná zemědělská politika již od svých počátků podporovala zemědělce formou finanční pomoci v restrukturalizaci zemědělství. Díky těmto investicím do rozpočtu EU, mohlo postupně docházet ke zvětšování podniků a k jejich lepšímu řízení, a to díky novým technologiím. Zemědělství se tak přizpůsobovalo vývoji v hospodářské a sociální sféře daného období.

Principem finanční solidarity se rozumí účast všech členských zemí EU na jejím rozpočtu. Avšak, setkáváme se s rozdíly jednotlivých států EU, ze kterých vyplývá, že na jedné straně jsou státy, které prostředky do rozpočtu EU přispívají, jsou tzv. čistými plátcí, např. Nizozemsko, Belgie a Německo. A naopak, na straně druhé jsou státy výhradními tzv. čistými příjemci prostředků, jedná se např. o Řecko, Španělsko nebo Francii.

Společná zemědělská politika je financována z rozpočtu EU, její hlavní finanční nástroj je **Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond** (EAGGF – European Agricultural Guidance and Guarantee Fund), který byl založen v roce 1962. Financování

z něj probíhalo od roku 1970 až do roku 2006. Díky tomuto fondu a dostatku financí docházelo ke zvyšování zemědělské produkce a ke garanci stabilních příjmů pro zaměstnance. Fond se členil na dvě sekce, *orientační* a *záruční*. Orientační část tvoří 5% výdajů z fondu a záruční část 95% finančních prostředků.

Sekce orientační (podpůrná) finančně napomáhala projektům zaměřeným na úpravu a modernizaci venkova. Jednalo se o podporu hospodářského vývoje, restrukturalizaci a modernizaci venkovských farem.

Sekce garanční (záruční) měla největší význam a týkala se finančního pokrytí nákladů ve formě přímých podpor, exportních dotací aj. Z jejích prostředků byly pokrývány náklady pro podporu vývozu, aby bylo dosaženo odbytu zemědělských produktů na světových trzích, neboť docházelo k vyrovnání cen mezi vyšší cenou v rámci EU a nižší světovou cenou. Částí této sekce byla financována, mimo veterinární a rostlinolékařská opatření, také politika rozvoje venkova [3,7].

Systém čerpání finanční pomoci z EAGGF byl založen na zálohových platbách členským státům, kdy každý rok proběhlo vyúčtování. Akreditované platební agentury proplácely finanční prostředky členským státům a pouze takto získané finance mohly být předmětem financování SZP z EU. Po skončení každého roku docházelo k vyúčtování ze stran členských států a předkládání těchto dokladů Komisi, která zhodnotila všechny aspekty, vytvořila zprávu a předložila ji Radě a Parlamentu.

Při analyzování finančních zdrojů SZP je nutné připomenutí úplné pravomoci jednat v dané oblasti na úrovni Unie. Nejvýznamnějším důsledkem je charakteristika prostředků přerozdělovaných na SZP jako povinných výdajů z rozpočtu EU [6].

Způsoby financování jsou administrativně stanoveny. Každá členská země na začátku plánovacího období sestavuje plány, ve kterých je popsáno, jak hodlá naložit s těmito zdroji. Za velmi důležitou podmínku je považován princip doplňkovosti, tedy spolufinancování zemědělské politiky z vlastních zdrojů členské země.

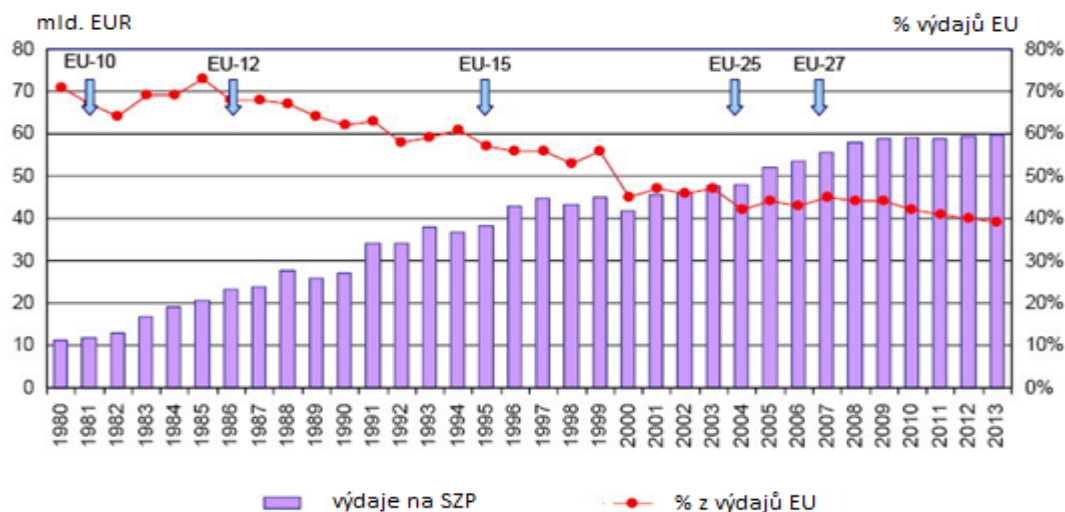
Dochází ke stálému navyšování prostředků fondu, mezi vlivy mající na starosti tento trend patří ekonomický růst států EU, růst počtu členských států a z toho plynoucí i rostoucí množství zemědělců, kteří měli nárok na čerpání podpory.

V programovém období v letech 2007 – 2013 vznikají dva zcela nové samostatné fondy. Stalo se tak rozdělením Zemědělského orientačního a záručního fondu a náhrady předchozího Finančního nástroje na podporu rybolovu. Jedná se o financování z těchto fondů: *Evropský zemědělský záruční fond* (European Agricultural Guarantee Fund – EAGF) a *Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova* (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD).

Evropský zemědělský záruční fond funguje od roku 1962, ale od roku 2007 nahrazuje záruční sekci původního EAGGF a financuje tak aktivity SZP EU. Jedná se o náklady vzniklé při vývozu zemědělských produktů do třetích zemí, zásahy mířící ke stabilizaci produktů do třetích zemí, přímé platby zemědělcům v rámci SZP, informační a podpůrné akce vedoucím k prospěchu zemědělských produktů na vnitřním trhu.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova financuje oblast zlepšování životního prostředí a krajiny, kvality života ve venkovských oblastech a také oblast konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví [7].

Graf 2.1: Vývoj výdajů na Společnou zemědělskou politiku od roku 1980

Zdroj: Šímová, [31]

V grafu 2.1 můžeme porovnat, jak se měnil vývoj výdajů na SZP v letech 1980 – 2013. Nutno doplnit, že v 70. letech tyto výdaje činily 80 % celkových výdajů. Avšak v 80. letech 20. století se výdaje pohybovaly nad 70 %, došlo tedy k mírnému poklesu. V 90. letech se tato hodnota snížila na polovinu. V dnešní době Společná zemědělská politika tvoří 40 %

výdajů ze společného rozpočtu EU. I přes to, že v průběhu těchto let docházelo k poklesu výdajů a předpokládá se, že se v tomto trendu bude dále pokračovat, SZP je stále nejnákladnější politikou a nejvíce zatěžuje společný rozpočet. Konkrétně největší objem finančních prostředků, plyne do Francie, Španělska, Německa a Itálie [31].

2.6. Současná podoba Společné zemědělské politiky

Důležitá etapa ve vývoji zemědělství byla v 90. letech, protože došlo k důležitým změnám. EU zavedla nové normy, které vedly ke snížení nadprodukce. Do popředí se dostává i životní prostředí, na které začíná být kladen větší důraz, proto je nutné dbát na postupy, které jsou šetrné k životnímu prostředí. Spotřebitelé své nároky zvyšovali, a proto byla zemědělcům vyplácena přímá podpora, neboť se museli přizpůsobovat potřebám trhu.

Dnešní SZP se řídí názory spotřebitelů a jejich poptávkou. Zemědělci se tedy mohou svobodně rozhodovat, co budou produkovat a zaměřují se především na to, co nejvíce vyžaduje trh. Předpokladem do budoucna je, že zemědělcům budou vypláceny finanční pomoci bez ohledu na výši jejich produkce, jako tomu bylo doposud. Nyní, dle nových pravidel budou dostávat přímé platby, které nebudou závislé na objemu produkce. Zemědělci budou muset respektovat přísné normy na zajišťování zdraví a dobrých životních podmínek zvířat, na ochranu životního prostředí a normy na ochranu životního prostředí.

3. Zemědělská politika v ČR po vstupu do EU

Zemědělský sektor má dlouholetou tradici a je nedílnou součástí české ekonomiky. Avšak netvoří její hlavní odvětví, protože Česká republika patří spíše k zemím průmyslovým. K jeho důležitosti je přihlíženo z pohledu výroby potravin a dalších produktů pocházejících z oblasti zemědělství. Jeho velký význam je také v oblasti ochrany životního prostředí.

3.1. Charakteristika zemědělství v ČR

Česká republika se nachází v mírném klimatickém pásu. Pěstují se tedy zde plodiny, které jsou charakteristické pro tuto polohu země. Jedná se o všechny druhy obilovin, tedy pšenici, ječmen, žito, kukuřici, ale i cukrovou řepu, brambory, olejniny, len, chmel, ovoce a zeleninu. Kromě rostlinné výroby zahrnuje zemědělství také živočišnou výrobu, chová se zde převážně skot, prasata a drůbež. Vývojem technologií dochází k výrobě nových produktů, jako je např. metylester, řepkový olej a směsná paliva a bioetanol. Tyto výrobky budou používány k nahrazování fosilních paliv.

Zemědělskou politiku v ČR spravuje Ministerstvo zemědělství ČR. Do této politiky spadají oblasti zemědělské a potravinářské výroby, ale také vodního a lesního hospodářství

Její vývoj můžeme zaznamenávat ve dvou vývojových etapách. První etapa, v letech 1993 – 2004, charakterizuje období od vzniku samostatné České republiky do vstupu ČR do EU. Druhá etapa vývoje českého zemědělství počala vstupem ČR do EU, tedy 1.5. 2004, a trvá dodnes [1,7].

3.2. Zemědělská politika ČR před vstupem do EU

České zemědělství poznamenalo v 90. letech mnoho významných změn. Bylo nutné provést formování hospodářské politiky v ČR. Nezbytným se stalo jednoznačné definování oblasti působení jednotlivých odvětví v ekonomice. V tomto období došlo k významné restrukturalizaci v oblastech týkajících se odvětvové i vlastnické struktury (privatizace, restituce a dekolektivizace). Ačkoliv byla transformace českého zemědělství nutná, jejím následkem došlo k zásadnímu zhoršení podmínek hospodaření zemědělských výrobců.

Nejvýrazněji byl tento fakt zřetelný v poklesu zemědělské produkce a snížení počtu pracovních sil. Negativním aspektem bylo i tzv. rozevírání cenových nůžek, což spočívalo ve vysokém růstu zemědělských nákladů a stále snižujícím se cenám, za které byly produkty společností nakupovány. Nepříznivé podmínky v zemědělství vedly k postupnému snižování produkce. Docházelo tak k rychlému odčerpávání zdrojů ze zemědělství. V důsledku mohla mít tato negativa i vliv na ohrožení tuzemské konkurenceschopnosti [7,9].

K docílení této transformace bylo nutné zavedení několika nových podmínek v českém zemědělství. Všechny kandidátské státy, včetně České republiky, musely přejít na tržní ekonomiku, která nahradila stávající ekonomiku centrálně plánovanou. Doposud byl zemědělský sektor státem upřednostňovaný, ale když nastal přechod k tržní ekonomice, došlo k výraznému tlaku na zemědělství, aby se přizpůsobilo novým ekonomickým a také odbytovým možnostem. Byly nastaveny nové kvóty a podmínky pro pěstování produktů, což se výrazně odrazilo v komoditní skladbě českého zemědělství. Docházelo k přizpůsobování se vývoji evropské legislativy, na kterou působí světový proces liberalizace obchodu se zemědělskými produkty v rámci Světové obchodní organizace (WTO). V přístupové smlouvě byla nastavena pravidla financování, které musely všechny nové členské státy zavést. Jedná se o to, že se upisují, že až do roku 2013 budou mít nárok jen na část příjmých plateb, oproti příjmům EU-15 [1].

Ke snížení negativních dopadů spojených se vstupem do EU a lepší adaptaci kandidátské země v EU slouží finanční podpora od EU, která je poskytována ještě před samotným vstupem do Společenství. Zemědělství České republiky nejvíce podporoval finanční zdroj předsvstupní pomoci, program **SAPARD** (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development). Byl vytvořen pro pomoc kandidátským zemím převzít Evropská práva související se SZP a zavést strukturální změny v tomto odvětví a zvýšit produktivitu a efektivitu výroby v zemědělském a potravinářském průmyslu.

Cíle programu SAPARD v ČR:

- **zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a potravinářství** se zaměřením na ochranu spotřebitele. Ale také na investice spojované s přijímáním acquis EU nakvalitu produktů, hygienu a podmínky chovu zvířat,

- **dosažení trvale udržitelného venkova**, kde vznikala nová pracovní místa, aby se zabránilo odlivu obyvatel z venkova,
- **zajištění správného využití programu** pro poskytování nových typů vzdělávání a odborné pomoci [30].

V tabulce 3.1 jsou zaznamenány finanční prostředky, které dostala ČR z předvstupního programu SAPARD.

Tab. 3.1: Finanční prostředky poskytnuté na jednotlivé priority programu SAPARD

Priorita	Počet projektů	Finanční pomoc v mil. Kč	% podíl
1. Zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství	1 148	2 596,8	62,9
2. Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí	409	1 497,2	36,3
3. Odborná pomoc	53	32,3	0,8
Celkem	1 610	4 126,3	100

Zdroj: SZIF, [30], vlastní zpracování

Evropská unie poskytovala pro program SAPARD ročně z EAGGF částku **520 mil. EUR** pro všechny země pátého přistoupení k EU. V rámci využití tohoto programu bylo ČR v předvstupní pomoci poskytnuto na projekty ročně **22 mil EUR**. Jak můžeme vidět v Tab. 2.3, Česká republika celkem ročně v sektoru zemědělství disponovala s 540 mil. Kč a v sektoru rozvoje venkova s 270 mil. Kč. Těchto prostředků bylo využíváno jen po dobu od roku 2000 do roku 2006, ale jen do vstupu do EU. Česká republika využívala tyto dotace z fondu SAPARD předpisově a nejlépe ze zemí pátého rozšíření. Přínosy tohoto programu můžeme zpozorovat hlavně v technické modernizaci technologií výroby a skladovacích zásob, v dodržování hygienických podmínek a vlastnické úpravě zemědělských pozemků [30].

Tab 3.2: Přehled finančních prostředků předvstupního programu SAPARD pro ČR (mil. EUR)

Rok	Veřejné výdaje	Veřejné zdroje	Zdroje EU
2000	29,28	7,26	22,02
2001	29,25	7,26	21,99
2002	29,25	7,26	21,99
2003	29,25	7,26	21,99
2004	29,25	7,26	21,99
2005	29,25	7,26	21,99
2006	29,25	7,26	21,99

Zdroj: SZIF, [30], vlastní zpracování

Česká republika si spolu s nově přistoupenými zeměmi, pro které bylo zemědělství obtížnou kapitolou, vyjednala přístup k tržním mechanismům SZP a k udělování přímých plateb zemědělcům. Zároveň také využila možnosti po dobu tří let od vstupu do EU využívat poskytování přímých plateb zemědělcům ve formě jednotné platby na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme), kterého bylo v ČR využíváno hojně, kvůli rozloze českých farem [30].

Z institucionálního hlediska proběhla realizace SZP v České republice poměrně úspěšně. Nejdůležitějším zprostředkovatelem této realizace se stal **Státní zemědělský intervenční fond** (SZIF), který řídí a kontroluje prostředky plynoucí z:

- *Evropského zemědělského garančního fondu (EAGF)* v rámci společných organizací trhu, poskytování vývozních subvencí souvisejících s vývozními licencemi a přímými platbami. Zajišťuje administraci, např. vývozních a dovozních licencí, záruk či systému produkčních kvót. Vykonává také dohled nad používáním českého národního označení kvalitních potravin KLASA.
- *Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD)* v programovacím období 2007-2013 se vztahuje na opatření zaměřena na zvýšení konkurenceschopnosti v zemědělství a lesnictví, zlepšování životního prostředí na venkově a udržování kulturního rázu krajiny. Z tohoto fondu je také financována technická podpora, která zahrnuje přípravy, kontrolu a hodnocení programu apod.
- *Evropského rybářského fondu (EFF)* zajišťuje podporu rybářství v ČR.
- *Vlády České republiky*, která poskytuje finanční prostředky na dofinancování.

I přes negativní vlivy doprovázející toto období si české zemědělství udržovalo svou vysokou efektivitu v produkci řady potravin. V rámci pátého rozšíření EU zaujímala ČR druhé místo, za Polskem v produkci zejména olejin a cukru. Nebylo lehké přeorientovat trhy na EU, protože ve Společenství existovala v zemědělské oblasti velmi silná konkurence. Probíhalo také přizpůsobování se situaci, která byla na světových zemědělských trzích [7,31].

3.3. Zemědělství v ČR po vstupu do EU

Dne 1. května 2004 došlo k doposud největšímu rozšíření EU. Připojilo se deset nových států střední a východní Evropy⁸. Mezi těmito státy byla i Česká republika, která spolu se Slovenskem a Slovinskem patřila k rozvinutějším přistupujícím zemím, avšak zemědělský sektor zde nebyl dostatečně rozšířen. Zemědělství bylo ve státech střední a východní Evropy rozdílné mírou regulace zemědělských produktů, ale také efektivností jejich produkce a konkurenceschopností zboží.

EU určuje rámce, pravidla a limity pro Společnou zemědělskou politiku EU, potažmo i ČR. Opatření vztahující se na ČR byly zveřejněny v Přístupové smlouvě mezi ČR a EU z roku 2003. Tato opatření se vztahovala k životnímu prostředí, ale i např. bezpečnosti potravinových surovin a jiných opatření. SZP musí reagovat na změny jak v ekonomickém, tak společenském prostředí.

Vstupem ČR do EU bylo nutností vypracování **Koncepce agrární politiky ČR** (2003), která byla datována v letech 2004-2013. Tato strategie také reaguje na nedostatky vnějšího světa, zejména na globální, evropské a české problémy, které jsou spojovány se zemědělstvím a rozvojem venkova. Jedná o zvyšování kvality produktů a následně i jejich konkurenceschopnosti, o udržování kulturní krajiny s dohledem na ochranu životního prostředí a o rozvoj venkova, který se hlouběji propojuje se zemědělstvím. Setkáváme se s problémy na celosvětové, globální i domácí úrovni, které zemědělství ovlivňovaly, ovlivňují a ovlivňovat budou i v budoucnosti. Za nejzávažnější globální problém můžeme považovat nárůst světové populace, zejména v rozvojových zemích, kde lidé nemají dostatek potravin a trpí tak chronickým hladem a podvýživou. Oproti tomu země vyspělé mají nadbytek potravin spojený s jejich plýtváním. Velká část chudé populace žije a pracuje na venkově. Je tedy plně závislá na produkci svých vlastních potravin. Avšak přetěžování půdy vede k její

---

⁸ Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko.

degradaci, případně také ke ztrátě biodiverzity, což může mít za následek snižování produktivnosti v zemědělství. Neboť při velkých výkyvech klimatu (období záplav, sucha apod.) země trpí nedostatkem vodních zdrojů. A jednáme o vzácnosti těchto statků. Zajišťování dostatku zemědělských produktů a pokrytí poptávky rostoucí populace se stává klíčovým celosvětovým problémem [7].

Důsledkem privatizace a restituce byla velmi vysoká míra zadluženosti českých podniků. Dalšími problémy, se kterými se potýkalo české zemědělství, byly dlouhodobé ztráty z podnikání, nedostatečná úroveň zemědělství a hlavně problém v zastaralém vybavení podniků. Kvůli nedostatečné modernizaci docházelo k nízké účinnosti využití výrobních faktorů.

Koncepce agrární politiky ČR se po vstupu do EU vymezuje třemi základními etapami:

1. Etapa vstupní (2004-2006)
2. Etapa přizpůsobení (2007-2010)
3. Etapa vyrovnávání (2011-2013)

3.3.1. Etapa vstupní (2004-2006)

V této první etapě bylo cílem sladění a podporování zemědělství a venkova s dalšími oblastmi podpor EU. Tato éra se vyznačuje uplatňováním zjednodušeného systému přímých plateb – SAPS z rozpočtu EU s příležitostí vyplácení plateb z rozpočtu ČR. Probíhala realizace dvou strukturálních programů. Jednalo se o *Horizontální plán rozvoje venkova ČR* pro roky 2004-2006 a *Operační program Zemědělství*.

Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro léta 2004-2006 (Horizontal Rural Development Plan – HRDP) financovala záruční sekce Evropského zemědělského záručního a orientačního fondu. Jeho prioritou bylo nastavit trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a přírodních zdrojů. Cílem plánu bylo zmírnit negativní dopady na výkonnost zemědělských produktů v méně rozvinutých oblastech s nepříznivými klimatickými a přírodními podmínkami, zabraňování erozím snížením zorňování půdy, zlepšování věkové struktury v zemědělství a zajistit obhospodařování půdy v souladu se Zásadami zemědělské praxe. HRDP byl zaměřen zejména na trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a přírodních zdrojů.

Česká republika získala v rámci programového období 2007-2013 na podporu venkova sto miliard korun. Majoritní část bude vyplácena z fondu EU, zbylou část (jednu pětinu) poskytnul zemědělcům stát. Finanční podpory směřující na venkov pro malé zemědělce nejsou určeny ke zvyšování zemědělské výroby. Mají sloužit jako prostředky pro údržbu krajiny a jejího kulturního rázu, agroturistiky apod. Dotaci získává také živočišná výroba, nicméně část těchto prostředků putuje také na venkov a jeho rozvoj infrastruktury a také na vytváření nových pracovních pozic.

Operačním programem Zemědělství bylo navázáno na financování z předvstupního nástroje SAPARD. Jeho cílem bylo posílit konkurenceschopnost zemědělství a lesnické výroby v ČR. Přispíval také k zachování životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje venkova ve spojení s udržitelným zemědělstvím, kvalitním zpracováváním produktů a přizpůsobováním českého zemědělství evropskému modelu.

Shrnutím vstupní etapy můžeme konstatovat, že byla postavena na čtyřech pilířích, kde byly jednotlivé pilíře začleněny do dílčích oblastí [7, s. 34]:

- *"Pilíř I – podpora příjmů zemědělců a snižování rizikovosti zemědělské výroby.*
- *Pilíř II – podpora ochrany životního prostředí.*
- *Pilíř III – podpora restrukturalizace podniků agrárního sektoru a rozvoje venkova.*
- *Pilíř IV – podpora obecných služeb pro agrární sektor a venkovské obyvatelstvo."*

3.3.2. Etapa přizpůsobení (2007-2010)

V rámci druhé etapy bylo nutné aby ČR převedla zjedodušený systém přímých plateb (SAPS) na systém plateb oddělených od produkce (Single Payment Scheme – SPS), který odděluje vyplácení dotací od produkce vybraných plodin. Od 1.1. 2009 je v České republice vyláčení přímých plateb a dalších dotací podmíněno plněním standardů udržování půdy v dobrém zemědělském stavu, dodržování předpokladů spojených s životním prostředím, veřejného zdraví a dobrých životních podmínek zvířat. A to v rámci zásad správné zemědělské praxe cross compliance.

Program rozvoje venkova navazuje na dva předcházející programy minulého období, a to Horizontální plán rozvoje venkova a Operační program Zemědělství, prostřednictvím kterých ČR čerpala finanční prostředky. Důležitost v OP Rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství byla orientována na investice do zlepšování pohody zvířat

a rozvoje venkova, zahrnovala také finanční pomoc v nezemědělské oblasti (turistika aj.). Nejvíce, více než polovina, prostředků poplyne do zlepšování životního prostředí a krajiny [7].

3.3.3. Etapa vyrovnání (2011-2013)

Jedná se o konečné vyrovnání úrovně přímých plateb ČR se stávající EU-15, kde bude za splňování podmínek cross compliance a formování podpor, uplatňován SPS systém z předchozí etapy. Po roce 2011 se zemědělská politika ČR plně podřídila reformové SZP, dle schválení v roce 2003. A přímé podpory budou plně hrazeny ze zdrojů EU, ale jen při prosazení změn, což znamená, převod části přímých podpor větších podniků do strukturálních podpor. V roce 2013 došlo k povinnému dodržování podmínek cross compliance, čímž došlo k plnému financování přímých plateb ze zdrojů EU [7].

Tab.3.3: Podpory agrárního sektoru ČR v období 2004-2013 (mld. Kč)

Kategorie podpor	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem podpory	33	35,3	37,6	39,9	39,3	39,3	38,5
národní	12,8	12,8	12,8	12,8	8	8	8
EU	20,1	22,4	24,7	27	31,3	31,3	30,5
z toho:							
Přímé platby	14,6	16,9	19,2	21,5	18,9	18,9	18,1
národní	5,2	5,2	5,2	5,2	0	0	0
EU	9,4	11,7	14	16,3	18,9	18,9	18,9
HRDP	6,4	6,4	6,4	6,4	7,6	7,6	7,6
národní	1,3	1,3	1,3	1,3	1,5	1,5	1,5
EU	5,1	5,1	5,1	5,1	6,1	6,1	6,1
OP Zemědělství	3,2	3,2	3,2	3,2	4	4	4
národní	0,9	0,9	0,9	0,9	1,1	1,1	1,1
EU	2,2	2,2	2,2	2,2	2,9	2,9	2,9
Národní podpory	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4
národní	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4
EU	0	0	0	0	0	0	0
Podpora cen	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
národní	0	0	0	0	0	0	0
EU	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4

Zdroj: Fojtíková, [7, s. 37]

3.3.4. Tendence ve vývoji českého zemědělství

Zemědělství je jeden z citlivých sektorů každé ekonomiky. I v České republice jsou současné trendy ovlivňovány činiteli, jako jsou např. přírodní či klimatické pohromy či problémy ekonomického a politického rázu. Reformou Společné zemědělské politiky EU docházelo ke snižování poskytování státních subvencí do zemědělství. Útlum zemědělské výroby vyústil k vytváření nadprodukce.

Současná úroveň zemědělství se potýká s nízkou produkcí, která je dána podmínkami, které určuje EU (technické kvóty, parametry). Vstupem ČR do EU dochází k postupnému útlumu domácí produkce a k udržování tržní rovnováhy dochází díky rostoucím dovozům zemědělských komodit převážně z členských států EU.

Pokud se zaměříme na strukturu zemědělského sektoru v ČR, zjistíme, že převažuje živočišná produkce nad tou rostlinnou. Stavba rostlinné produkce prošla výraznou změnou, a to poklesem produkce brambor, obilovin a cukrové řepy a zároveň nárůstem olejnin (řepka olejná). Co se týká živočišné výroby, zde stavy hospodářských zvířat výrazně poklesly, což se projevilo ve snížené produkci masa a mléka.

Pomocí statistických ukazatelů je lehké charakterizovat postavení zemědělství v ekonomice. Jedná se o podíl na tvorbě hrubého domácího produktu a podíl na zaměstnanosti. Z těchto dvou ukazatelů zjistíme, že české zemědělství od poloviny dvacátého století pozvolna klesá v obou ukazatelích:

- podíl zemědělství na tvorbě domácího produktu dlouhodobě klesá,
- počet pracovních míst v zemědělství klesl.

Významnými vývozními komoditami ČR jsou pivo, chmel, mléčné výrobky, cukr, obiloviny, ale i živý skot či cigarety. V rámci tzv. zbožové výměny vyvážíme cukrovinky, minerálky a nealkoholické nápoje. ČR ale vyváží i výrobky z dovezených surovin, jedná se např. o výrobky z kávy, kakaa, rýže a tabáku. Produkty ČR vyváží do Ruska, Ukrajiny či Chorvatska.

Z dovozu ze třetích můžeme vzpomenout např. mořské ryby, citrusové plody, káva, ořechy, tabák. Ale dovážíme také drůbeží maso z Brazílie, rajčata, česnek a okurky ze Středomoří a Číny [1].

3.4. Budoucnost českého zemědělství

Vývoj českého zemědělství doprovází obecné národohospodářské podmínky. Díky vstupu ČR do EU výrazně vzrostl reálný ekonomický růst. V roce 2009 růst HDP zpomalil vlivem celosvětové hospodářské krize. Tato situace se odrazila i v českém zemědělství, neboť nebyly poskytovány dotace v takové výši, jako tomu bylo doposud [26].

3.4.1. Vize českého zemědělství po roce 2010

Tato vize byla vytvořena skupinou pro strategické otázky v zemědělství. V tomto dokumentu je nastíněna budoucnost českého zemědělství, které má být dosaženo. Zemědělství a s ním spojené obory mají vytvořený strategický plán pro poskytování veřejných statků a to zajišťováním potravinové bezpečnosti, péčí o kraji a ochranu životního prostředí.

Evropské zemědělství tvoří převážně malé, často rodinné firmy, což je opak stavu v českém zemědělství. Zde má tento sektor zastoupení převážně ve velkých zemědělských podnicích. Výhody jsou znatelné zejména v návaznosti na podnebí v ČR, neboť většinu produktů si zemědělci mohou vypěstovat sami na vlastní půdě. Další velkou výhodou je, že vysoký podíl farmářů má vysokou vzdělanost. Nelze opomenout také konkurenční výhody, které se projevily zejména v době transformace a privatizace, kdy české zemědělství bylo schopné přizpůsobit se novým, tvrdším podmínkám a udržovat si stabilní pozici v konkurenčním prostředí.

Mnohé nevýhody, které oslabují české zemědělství vznikaly dlouhodobou podkapitalizací podniků a vlivem velmi nízkých podpor a ochrany trhu došlo k odlivu financí. Tyto okolnosti vedly k zastaralosti vybavení, budov a technologií, kvůli kterým se české zemědělství dodnes potýká s nízkou produktivitou [34].

3.4.2. Společná zemědělská politika po roce 2013

Pro účinnější naplňování strategie 2020, se rozhodla Evropská komise vytvořit dokument s názvem: *Společná zemědělská politika do roku 2020*. Nový reformní návrh reagoval na budoucí úkoly zemědělství a venkovských oblastí a bylo proto nutné splnění nově stanovených cílů:

- životaschopná produkce potravin,

- udržitelné řízení přírodních zdrojů a opatření v oblasti klimatu,
- vyvážený územní rozvoj.

V návrhu bylo zmíněno, že by si SZP měla uchovat svou strukturu dvou pilířů s rozpočtem pro každý z pilířů zvlášť a to v nominální hodnotě roku 2013 a měla by se pokusit o dosažení výsledků hlavních priorit EU. Přímé platby by měly napomáhat k udržení produkce díky opatřením, která jsou příznivá pro životní prostředí. Úrovně plateb by se měly pozvolna sbližovat a velkým příjemcům by se měly postupně stanovovat stropy.

Co se týče tržních opatření, měly by pro posílení financování SZP vzniknout dva nástroje vně finančního rámce. Jedná se o nouzovou rezervu pro reakci na krizové situace a rozšíření oblasti působnosti Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci.

Tímto by došlo k jejich zjednodušení a zkvalitnění, popřípadě také zavedení prvků k lepšímu fungování potravinového řetězce. Díky reformám docházelo k posilování tržního zemědělství v EU, tím pádem byly tyto mechanismy omezovány až do té míry, že veřejné zásoby již v podstatě neexistují.

Byly vytvořeny tři politické scénáře směřování SZP, s ohledem na preference při řešení úkolů v oblasti zabezpečování potravin, udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a územního rozvoje:

1. odstranění nedostatků SZP postupem zavádění změn,
2. integrace - zavedení ekologičtější, koordinovanější, efektivnější a účinnější SZP,
3. nové zaměření na cíle životního prostředí a ukončení tak tržních opatření a přímých plateb.

Scénářem slučujícím preference byl scénář integrace, který přináší důležité změny ve formě většího zaměření na ekologizaci. Ta je možná za poměrně nízkých nákladů pro zemědělce, avšak budou se potýkat s jiným typem zátěže, a to administrativním.

Evropské zemědělství po roce 2013 musí víc posilovat svou konkurenceschopnost a zvětšovat svou tržní orientaci. Zemědělci se tak budou uzpůsobovat situaci, aby si zajistili uspokojivý výdělek prodejem produktů s vysokou přidanou hodnotou a provozem nezemědělských činností. V zájmu zemědělství v ČR je určení spravedlivých podmínek v podnikání pro zemědělce v EU, aby bylo možné využití konkurenčních výhod a tak došlo k upevnování jeho postavení [21].

4. Tradiční české výrobky a ochranné známky EU

V Evropě se setkáváme s velkým množstvím zemědělských produktů, vyplývajících z přírodního prostředí a speciálních zemědělských postupů, které se vyvíjely dlouhou řadu let. Identita evropských národů a regionů je snadně rozpoznatelná, její důležitou součástí je vyhlášené kuchařské umění společně s jídlem a pitím. Největší výhodou zemědělství v EU je velmi vysoká kvalita produktů. Některé produkty se dokonce vyrábí na takové úrovni, že je Evropa jejich světovou velmocí. Jedná se zejména o víno, whisky a další lihoviny, olivový olej a maso. Avšak protipólem je fakt, že spousta produktů se do EU dováží.

Evropský kontinent je složen z mnoha regionů s různými normami a podmínkami pro zemědělskou produkci. Pro každý produkt jsou specifické zvláštní výrobní metody a postupy. Spotřebitelé mají velmi vysokou poptávku po těchto produktech, neboť je zajímá zejména kvalita, kterou EU podporuje a zaručuje svými normami a podmínkami. Jasná pravidla jsou dána i pro označování produktů. Velmi důležitá jsou bezpečnostní, zejména hygienická opatření, což zahrnuje různá ustanovení o dobrém zdravotním stavu a životních podmínkách zvířat a rostlin. Pro zajištění všech těchto opatření a podmínek je nutné pořizování přísných monitorovacích a kontrolních zpráv, díky kterým je zajišťováno efektivní fungování jednotého evropského trhu [2].

Spotřebitelé jsou stále náročnější na kvalitu potravin. Ta byla bez přetrvání součástí SZP. Nejdéle vytvořené normy jsou pro označování kvality vína, pocházející z 80. let. Tyto normy byly později doplněny o opatření týkajících se odvětví olivového oleje, ovoce a zeleniny. Snahy o zlepšování kvality produktů vytvořených v EU jsou stále významnějším prvkem všech oblastí SZP. Konkrétnějšími opatřeními jsou například systémy, které jsou používány k identifikaci skotu a pravidla pro jeho označování, neboť díky nim je možné zpětné dohledání původu masa. Dále také finanční podpora zemědělců, která je určena na zlepšení kvality produktů a také zvláštní podpora přechodu na ekologické zemědělství.

Ze strany zemědělců a výrobců dochází k přísné kontrole kvality potravin jako specifické oblasti. Těmito opatřeními dochází také k rozpočtovému a obchodnímu tlaku. Proto se stále zvyšuje produkce upravujících dokumentů věnujících se kvalitě potravin. Jedním z nejdůležitějších nelegislativních dokumentů je zelená kniha o jakosti zemědělských produktů z roku 2008. Kde se klade důraz na zvyšování jakosti, které vede k posílení konkurenceschopnosti evropského zemědělství. Hovoříme-li o samotné jakosti, nerozumí se

tím pouze naplňování kvality produktu, ale již jeho kvalitní proces výroby. Jde tedy o dodržování bezpečné produkce. Zelená kniha vychází z předpokladu, že spotřebitele nezajímá pouze cena výrobku, ale také ostatní faktory, kterými je např. biologická rozmanitost, dobré životní podmínky zvířat, jak zemědělství přizpívá k udržitelnosti, změně klimatu apod. Čeští zemědělci by měli z těchto předpokladů těžit a učinit z nich konkurenční výhodu na trhu [2,28].

4.1. Ochranné známky EU

Toto označování zemědělských výrobků spadá do Politiky kvality EU, která je velmi nezbytnou součástí politiky EU pro jakost, originalnost a kvalitu v zemědělství. Užívání označení výrobků vede k většímu zviditelnění podnikatele na trhu a umožňuje tak spotřebitelům v široké škále konkurence snadněji se orientovat přímo na jeho výrobek. Řada zemědělských a potravinářských produktů má u svých zákazníků svou pověst a je v zájmu výrobců tuto kvalitu produktů udržovat na vysoké úrovni.

Systém ochrany názvů zemědělských a potravinářských výrobků byl v EU zaveden v roce 1993. EU přesně vymezila podmínky, za kterých mohly být tyto názvy užívány. Cílem politiky jakosti zemědělských produktů a potravin EU je podpora rozmanitosti zemědělské produkce, pomoc spotřebitelům objevit zvláštní povahu produktů a ochrana názvů před zneužíváním a napodobováním.

Spotřebitelé se stále více zajímají o zeměpisný původ a další vlastnosti potravin. V závislosti na tomto faktu vytvořila EU tři loga kvality, z nichž u dvou z nich určuje zeměpisný původ produktu a třetí se vztahuje k tradičním metodám produkce. Tato loga se liší sice přísností požadavků kladoucích na produkci, nicméně cíl mají stejný, a to podporovat pravost a udržitelnost zemědělských produktů [2,28].

Jedná se o tři právní instituty poskytující ochranu označením na úrovni EU. Ochrana produktů je poskytována na základě zápisu do rejstříku Evropské komise. Zápis se provádí nařízením Komise, která prozkoumá žádost a zjistí, zda je v souladu s podmínkami stanovenými EP a Rady. U ZTS je upravuje nařízení Rady (ES) č. 509/2006, problematiku CHZO a CHOP nařízení Rady (ES) č. 510/2006. Ze států střední Evropy máme po Polsku nejvíce výrobků s ochrannými známkami. Celkem je nyní v celé EU zhruba 1600 CHOP a CHZO, ZTS je v celé EU jen asi 25 [28].

Tento systém ochrany duševního vlastnictví v rámci EU se týká pouze zemědělských a potravinářských výrobků [24].

Následující tabulka Tab 4.1 přehledně ukazuje, která země má kolik ochranných označení. Nutno poznamenat, že jsou všechny známky sečteny bez ohledu na jejich název. Za povšimnutí stojí i to, že se Česká republika nachází v první desítce zemí s největším počtem označených specialit, a to se 31 specialitami.

Tab. 4.1: Počet výrobků s chráněným označením EU

Počet výrobků s chráněným označením EU			
Itálie	243	Nizozemsko	9
Francie	191	Finsko	8
Španělsko	155	Švédsko	6
Portugalsko	116	Irsko	4
Řecko	94	Lucembursko	4
Německo	82	Dánsko	3
Velká Británie	42	Kypr	2
Polsko	33	Litva	2
Česko	31	Bulharsko	1
Rakousko	14	Rumunsko	1
Slovensko	13	Lotyšsko	0
Belgie	13	Malta	0
Slovinsko	11	Estonsko	0
Maďarsko	10	CELKEM EU	1088

Zdroj: Evropská komise, [24], vlastní zpracování

Jak již bylo řečeno, jedná se o tři ochranné značky, které zřizuje EU a dohlíží na ně Evropská komise prostřednictvím DG Agriculture. Těmito značkami jsou chráněné označení původu (CHOP), chráněné zeměpisné označení (CHZO) a zaručená tradiční specialita (ZTS).

4.1.1. Chráněné označení původu (CHOP)

Produkty, jež jsou označeny logem CHOP, mají velmi specifické vlastnosti a je nutné produkovat je pouze v oblastech, pro které jsou charakteristické a se kterou jsou spojeny. Je považováno za nutnost, aby veškeré fáze procesu výroby produktů probíhaly v určené oblasti.

Toto označení je také definováno pro název daného prostředí, kde je využíváno označení zemědělského produktu nebo potravin. Produkt pocházející z jednoho určitého místa (oblast, kraj, stát), musí mít jakost a vlastnosti, které zajišťuje specifické zemědělské prostředí zahrnující přírodní i lidské činitele a jeho produkce, zpracování a příprava produktu musí probíhat ve specifické zeměpisné oblasti [2].

Obr.4.1 : Logo chráněné označení původu (CHOP)

Zdroj: Označení-eu, [28]

Mezi nejznámější produkty členských států EU označené logem CHOP patří: *Prosciutto di Parma* (šunka – Itálie), *Kalamata* (olivový olej – Řecko), *Camembert de Normandie* (sýr – Francie), *Castanha de Padrela* (kaštan – Portugalsko).

České výrobky, které EU chrání známkou Chráněné označení původu jsou: *Český kmín*, *Chamomilla bohemika*, *Nošovické kysané zelí*, *Pohořelický kapr*, *Všestarská cibule*, *Žatecký chmel* [24].

4.1.2. Chráněné zeměpisné označení (CHZO)

Tímto označením, obdobně jako u chráněného označení původu, můžou být nazvány produkty splňující určitou jakostní specifikaci. Takto pojmenované produkty jsou charakteristické pro svou vlastnost nebo pověst, které je spojují s danou oblastí. Avšak

nutností je, aby alespoň jedna fáze procesu výroby byla uskutečňována v této oblasti. Suroviny potřebné k výrobě produktu mohou pocházet z jiné oblasti.

Obecná definice se vztahuje na název oblasti, který se používá na označení produktu nebo potravin. Tyto musí splňovat určité podmínky, tedy musí pocházet z určité oblasti, pro které jsou charakterizovány, musí mít určitou jakost nebo vlastnost, která je spojena se zemědělským původem a alespoň jedna z těchto fází: produkce, zpracování nebo příprava musí proběhnout ve vymezené zemědělské oblasti [2].

Obr. 4.2: Logo chráněné zeměpisné označení (CHZO)

Zdroj: Oznaceni-eu, [28]

Příklady produktů EU označených CHZO: *Calçot de Valls* (zelenina – Španělsko), *Nürnberger Bratwürstel/ Nürnberger Rostbratwürste* (klobása – Německo), *Scotch Beef* (hovězí – Skotsko).

Chráněné zeměpisné označení chrání tyto české produkty: *Brněnské pivo* (*Starobrněnské pivo*), *Březnický ležák*, *Budějovické pivo*, *Budějovický měšťanský var*, *Černá Hora*, *České pivo*, *Českobudějovické pivo*, *Hořické trubičky*, *Chelčicko-Lnhenické ovoce*, *Chodské pivo*, *Jihočeská niva*, *Jihočeská Zlatá niva*, *Karlovarské oplatky*, *Karlovarské trojhránky*, *Karlovarský suchar*, *Lomnické suchary*, *Mariánskolázeňské oplatky*, *Olomoucké tvarůžky*, *Pardubický perník*, *Štramberské uši*, *Třeboňský kapr*, *Znojenské pivo* [24].

4.1.3. Zaručená tradiční specialita (ZTS)

Toto logo ZTS se používá k označování produktů s charakteristickými vlastnostmi tradiční výroby nebo tradičních přísad nebo jejich výroba probíhá pomocí tradičních metod. K samotnému označení může dojít, až jejich tradiční výroba překročí dobu 25 let od svého založení. Takto označené produkty může používat jakýkoliv jiný výrobce v jiném městě, kraji či členské zemi, avšak musí striktně dodržovat stejnou specifikaci [2].

Obr. 4.3: Logo zaručená tradiční specialita (ZTS)

Zdroj: Oznaceni-eu, [28]

Příklady produktů označených ZTS: *Mozzarella* (sýr – Italská tradice), *Lambic*, *Gueuze Lambic*, *Gueuze/ Lambiek*, *Geuze-Lambiek*, *Geuze* (pivo – belgická tradice), *Falukorv* (masný výrobek – švédská tradice), *Karjalanpiirekka* (sušenky – finská tradice).

Co se týká Zaručeně tradičních specialit, Česká republika má od roku 2011 evidovány 4, společně se Slovenskem. Jsou to *Špekáčky*, *Lovecký salám*, *Spišské párky* a *Liptovský salám* [24].

Výrobky, které jsou označovány EU za CHOP/CHZO/ZTS produkty, jsou na svých obalech opatřeny informací „chráněné označení původu“, „chráněné zeměpisné označení“, „zaručená tradiční specialita“ nebo přímo těmito symboly. Výrobci, kteří vytváří produkty, jež jsou označeny těmito symboly podléhají pravidelným kontrolám⁹, zda dodržují určené speciální podmínky.

⁹ Kontroly provádí orgány státní správy, Státní zemědělská a potravinářská inspekce či Státní veterinární správa. Přičemž náklady na tyto kontroly jsou hrazeny držiteli ochranných označení.

Tato ochranná označení EU mohou používat i třetí země. EU poskytuje jejich produktům v rámci vzájemnosti a rovnoprávnosti volný vstup. Zápisy pro žádosti o zápis ochranné známky nemusejí nečlenské země podávat prostřednictvím vnitrostátní vlád, ale zasílají je přímo Komisi. Kde kromě žádosti o zápis některého ochranného označení mohou také podávat námitky proti navrhovaným zápisům [5].

4.2. Tradiční české výrobky v EU

V České republice patří výroba kvalitních potravin k velmi důležitým obdobím zpracovatelského průmyslu. Orientuje se na výrobu a prodej zdravotně nezávadných bezpečných, kvalitních a převážně i cenově dostupných potravin, výkonností a zvyšující se konkurenceschopností. Některé podniky mají přímou vazbu na prvovýrobu – dodržují tradici v podobě předávání receptů a výrobních tajemství z generace na generaci. Jiné podniky se zabývají vyšším stádiem produkce či finálního výsledku produktu. EU vyžaduje dodržování legislativy, proto se musela i ČR podřídit a investovat velké prostředky a úsilí do modernizace svých strojů a přísným hygienickým podmínkám [5].

Česká republika je poměrně úspěšná při vyjednávání o jednotlivých významných tradičních produktů v souvislosti s ochrannými známkami. Jedná se např. o jeden z nejznámějších českých produktů – zařazení ochrany zeměpisných názvů pro české pivo. Ještě před vstupem do EU se ČR mohla rozhodnout o zažádání některé z nich. Využila toho a hned prvními takto označenými produkty se staly Českobudějovické pivo, Budějovický měšťanský var a Budějovické pivo. Dále bylo take vyjednáno nadstandardní právo pro novou výsadbu vinic určených pro pěstování kvalitních odrůd ve výši 2% z výměry vinic před vstupem do EU a dale take práva na obnovu vinic podle pravidel evropské legislativy. Nesmíme take zapomenout na slivovici. Evropská unie považuje slivovici pouze za ovocný destilát, proto nebylo možné tento výrobek zapsat na seznam ochranných známek pod názvem slivovice.

Propagací tradičních výrobků dochází k jejich vyššímu odbytu a tak i ke zvyšování zemědělských příjmů. Tohoto využívají hospodáři z venkova, neboť dochází k navyšování jejich životní úrovně a tak zůstávají stále v těchto venkovských oblastech [5,28].

Obecně lze konstatovat, že se převážně jedná o malé výrobce (vyjimku tvoří pivovary), kteří se sdružují do Sdružení výrobců.¹⁰ Jejich výrobní kapacita je dostačující pro domácí trh, proto u nich nepozorujeme velké exportní ambice (kromě např. Budvaru, Žateckého chmele). Avšak pivovary se snaží o export do dalších evropských zemí, ale tady je dusí velká konkurence. Co se týká vývozu piva mimo Evropu, je kvůli vysokým dopravním nákladům, neekonomický [28].

Statisticky můžeme evidovat celkové výdaje republiky, však firmy se brání jejich zveřejňování, a to zejména kvůli konkurenci.

Následující část práce bude zaměřena na vybrané české produkty, které jsou označeny některou ze třech známek: Chráněným označením původu, Chráněným zeměpisným označením a Zaručenou tradiční specialitou. Záměrně jsem si vybrala tyto produkty, neboť jsou pro Českou republiku něčím výjimečným a každý z nich obsahuje jinou ochrannou známku. Prvními vybranými výrobky budou čtyři produkty označené známkou Zaručeně tradiční speciality, neboť jejich výroba a složení je velmi podobné. Co se týče Žateckého chmele, je důvod na zřejmý. Jsme národ pivařů a chmel patří mezi nejdůležitější složku tohoto moku. Konkrétněji bude popsán i Budějovický Budvar. Posledními zmíněnými budou Olomoucké tvarůžky, které jsou opravdu významnou regionální pochoutkou.

4.2.1. Lovecký salám, spišské párky, špekáčky a liptovský salám

Všechny tyto čtyři produkty původem jak z České republiky, tak i Slovenska, získaly 10.3.2011 chráněné označení EU. ČR spolu se Slovenskem se jako jediní v Evropě dokázali dohodnout a podstoupit toto evropské označování společně, se společnými výrobky. Žádné jiné země toto nemají. Tyto produkty byly Evropskou komisí zapsány na seznam tradičních zaručených specialit (TZS). Proti tomuto návrhu na označení ochrannou známkou EU nebyla vznesena žádná námitka.

Spišské párky obsahující toto tradiční označení jsou vyrobeny, dle předepsaných receptur, z čerstvého libového vepřového masa v kombinaci s tučným.

---

¹⁰ Jedna z podmínek zápisu výrobku do registru EU

Lovecký salám obsahuje tři čtvrtiny tučného a libového vepřového masa a jednu čtvrtinu doplňuje hovězí výřez.

Špekáčky opatřeny logem EU musí obsahovat minimálně 56 % hovězího a vepřového masa. Obejít se bude muset bez rozemletých kostí se zbytky masa, mouky, masokostní moučky či sóji. Produkty pod názvem špekáčky budou moci být vyráběny i jinými producenty, z jiných krajů či regionů, ovšem nebudou muset dodržovat tato výrobní pravidla. Nebudou ale potom moci používat označení TZS.

Výroba těchto pochoutek není dlouhodobá, začaly se vyrábět v roce 1992. Přesto se jim dostává velkého obdivu ve světě a spousta zahraničních obyvatel tyto zaručeně tradiční výrobky vyhledává. Avšak nutno podotknout, že tyto výrobky si drží své stálé odběratele, žádný výrazný nárůst prodeje těchto specialit nebyl zaznamenán [27].

4.2.2. Žatecký chmel

Pěstování jemného aromatického chmele má v ČR již tisíciletou tradici. V pivovarnictví po celém světě má český chmel nezastupitelné místo. Je zárukou velmi vysoké kvality.

První zmínky o chmelu pochází z 8. a 9. století. Pěstování chmele má v dnešní slavné chmelařské oblasti tradici, svědčí o tom písemné záznamy z 11. století o založení klášterů, kde se vařilo pivo. Později se tento produkt objevuje častěji a to proto, že je vyhledáván kvůli významnému hospodářskému využití. Již v dávných dobách docházelo k exportu chmelu do zahraničí. Za císaře Karla IV. došlo k velkému rozšíření chmelařství. Chtěl využít jedinečnosti chmele pěstovaného v tuzemsku. Vydal i opatření, která měla ochranu nad vývozem sádí a nad jeho samotným pěstováním. Velmi si zakládal na pověsti českého chmele, dokonce existovaly i zákazy, pod přísnými tresty, vývozu sazenic Jeho výroba se z celé republiky přemísťovala na Rakovnicko, Lounsko a Klatovsko [32].

Zlaté období pěstování chmele nastalo v 19. století, kdy se začaly stavět chmelnice současného typu. Český chmel se začal vyvážet do celé Evropy a později i do celého světa, tam má velké ohlasy, a vaří se z něj pivo například i v Americe či Japonsku.

Chmel je spolu s vodou a sladem základní pivovarskou surovinou, která se přímo podílí na kvalitě piva. Dodává mu hořskou chuť a přispívá k charakteristickému aroma [29].

4.2.3. Budějovický Budvar

Mezi prvními, kteří žádali o udělení Chráněného zeměpisného označení, byl Budějovický Budvar v roce 2004 – při vstupu do EU.

Město České Budějovice bylo založeno před více než 700 lety slavným českým králem Přemyslem Otakarem II., v těchto dobách bylo městu přezdíváno Budweis. Tento český král udělil ve 13. století budějovickému měšťanstvu právo vářečné pro vaření piva. Již v roce 1875 se pivo začalo z ČR vyvážet do Spojených států. Této tradiční receptury využívali tamější podnikatelé a snažili se jej napodobit. Zde byly položeny kořeny k právním sporům o obchodní známky, které se táhnou dodnes [27].

Budvar ke své výrobě používá Žatecký chmel, který také vlastní ochrannou známku EU. Díky chmalu je také zajištěna tradiční česká specialita.

Tab.4.2: Obrat firmy v letech 2006-2009

Rok	Obrat mil. Kč
2006	2010
2007	2127
2008	2140
2009	2134

Zdroj: MODERNÍ OBCHOD, [10], vlastní zpracování

V roce 2011 Budvar vyvezl přes 605 000 hektolitrů piva, je to nejvíce v celé historii. Přičemž více než 80 % vyvezeného piva mířilo do zemí EU, zejména do Německa, Velké Británie, Rakouska, Ruska a na Slovensko. Podíl exportu z celkové výroby dosáhl 49,4 %. Díky faktu, že zahraniční společnosti pivo chutná, stoupl jeho vývoz o 4 %. Je to díky Německu, neboť tamější obyvatelům nevadí si za pivo připlatit [27].

4.2.4. Olomoucké tvarůžky

O evropské označení bylo ze strany loštických požádáno hned po přistoupení ČR do EU, tedy v roce 2004. Po šestiletém snažení získaly v Bruselu Olomoucké tvarůžky chráněné zeměpisné označení (CHZO) Evropské unie. Tento proces byl dlouhý, neboť ze strany Německa a Rakouska vznikl protest ve zpochybňování loštických sýrařů. Hlavním argumentem z jejich strany byl poválečný odsun Němců z Československa. Výrobci totiž běžně používají některé druhy sýrů, jako je označení Olmützer Quargel¹¹, což smí ještě po dobu přechodného období, tzn. pěti let, od udělení známky českým olomouckým tvarůžkům, poté pod pohrůzkou pokuty.

V roce 2007 postihla tvarůžkářnu menší krize. Kvůli výkyvům v dodávkách sušeného mléka, vznikala tak nedostatek potřebné suroviny, kdy poklesla výroba a jejich vstupní cena byla navýšena.

Olomoucké tvarůžky, lidově nazývané také syrečky, tvarůžky, tvargle, olomoucké apod. jsou v současné době jedním z nejvyhledávanějších tuzemských sýrů a původně jsou českým sýrem. Jsou tak oblíbené, že se dají koupit téměř v každém obchodu s potravinami, mnohé restaurace je zařazují i na jídelní lístek [16].

Tradice je doložena z přelomu 15. až 16. století na Hané, kde bývalo velmi kvalitní mléko, což možná vysvětluje orientaci výroby tvarůžků přímo na tuto oblast. Tvarůžky jsou výchozí surovinou i způsobem výroby natolik spojeny s mlékem a vesnickým domovem, že není a nikdy ani nebude možné určit, kdy přesně se začaly poprvé vyrábět. V dávných dobách totiž selské tvarůžky, jak se jim dříve říkalo, představovaly běžné jídlo. Zprvu byly vyráběny pro domácí potřebu v obcích kolem Olomouce. Nejstarší ověřené zmínky o jejich výrobě pocházejí z 16. století. Jelikož se prodávaly hlavně na Olomouckých trzích, v 16. století se poprvé objevilo pojmenování olomoucké tvarůžky. V Lošticích, kam se později přesunula hlavní část výroby, je produkce spojena s Josefem Wesselsem. Později ještě více s jeho synem Aloisem, který po roce 1892 převzal tuto manufakturu a přeměnil ji v továrnu. Stal se tak prvním velkovýrobcem a zanedlouho i významným producentem kvalitního domácího sýru s charakteristickou chutí. Rodina Wesselů se postupem času stala největším výrobcem tvarůžků a časem vytlačila místní konkurenci a stala se největšími výrobci v České republice. Alois Wessel měl dvě dcery. Jako věno jim dal své dvě továrny – každá vlastnila svoji. Jedna

---

¹¹ Z německého překladu: olomoucké tvarůžky

měla iniciály AW a druhá JD po zeti Jaroslavu Dubském. Zpočátku spolupracovaly, ale později se u nich objevil vzájemný konkurenční boj [23].

Tvarůžky, jsou charakteristické pro svou ojedinělou pikantní chuť, typickou vůni, poloměkkou až měkkou soudržnou konzistencí a žlutým mazem na povrchu. Vyrábějí se z netučného kyselého tvarohu a soli. Směs zraje dva týdny, poté jsou semlety do známých koleček či tyčinek a ještě několik dnů dozrávají. Po dosažení požadovaného stupně zralosti se tvarůžky balí. Na jejich výrobu se nepoužívají se žádné konzervační látky a obsah tuku se v tvarůžkách pohybuje jen kolem 1%. Mají vysoký obsah bílkovin, vápníku a ušlechtilých mléčných kultur [33].

Díky tomuto Chráněnému označení dochází ke zvyšování českého exportu tvarůžků. Znamka je klíčem k rozšiřování aktivit v zahraničí. V tuto chvíli ale zatím k velkému zvýšení nedošlo, neboť jak již bylo řečeno, Němci a Rakušané mají možnost ještě pět let používat název olomoucké tvarůžky. Po uplynutí tohoto čekacího období – tj. v roce 2015 bude se očekávat zvýšený export těchto výrobků [23].

5. Závěr

V evropském kontinentu, místu výhodném pro integrační procesy, existuje úzká provázanost a jistý druh závislosti, které snahu o integraci ještě víc umocňují.

Vytvoření SZP bylo prvním a velmi důležitým opatřením Společenství. První zmínky o jejím vzniku sahají do 50. let 20. století. Za dobu své existence prošla spoustou změn v podobě reforem. Jejím prvotně stanoveným cílem bylo dosáhnout potravinové soběstačnosti v tak zbídačeném období po druhé světové válce. Potravinovou soběstačnost neměly všechny země, protože některé nebyly schopny produkovat zemědělské produkty v dostatečném množství pro potřeby svých obyvatel. Toho se postupem let dosáhlo, produkce potravin vzrostla a EU se najednou ocitla v kategorii předních světových exportérů. Negativem bylo velmi vysoké finanční zatížení, zemědělskému sektoru byly poskytovány prostředky ve velké míře, oproti ostatním aktivitám. Lze říci, že do zemědělství EU investovala již spoustu peněz, což dokazuje Graf 1.5, který mapuje vývoj výdajů na SZP od roku 1980.

Pro začlenění SZP do koncepce společného trhu byla nutná motivace v podobě zvyšování výroby potravin. Neboť fungující trh s potravinami je jednou z důležitých podmínek pro fungující společný trh jako celek.

Česká republika vstoupila do EU 1.5. 2004 a musela se také podřídit pravidlům, které stanovovala EU. K tomu byl vytvořen program SAPARD byl pro nás důležitý. Významně jí finančně pomohl. Usnadnil jí, jakožto kandidátské zemi, možnost čerpání z fondů EU a napomohl jí v adaptaci s přijetími pravidel EU. V dnešní době se zemědělství v ČR, jako odvětví výroby potravin s rostoucí ekonomickou úrovní ostatních zemí, dostává na okraj ekonomického systému a mnohem méně pozornost hybných sil určující ekonomický růst.

Cílem mé bakalářské práce bylo zhodnotit minulý i současný stav v zemědělském sektoru. A poukázat na fakt, že EU si dokáže vážit tradičních výrobků a podstupuje kroky k jejich ochraně i v České republice.

Pro správné pochopení a vtažení do situace bylo nutné teoretické východisko SZP, jak tomu bylo v kapitole první. Druhá kapitola se zaměřila na vývoj zemědělství v České republice před a po vstupu do EU s výhledem do budoucna. V kapitole třetí bylo nastaveno nejdříve teoretické východisko udělování ochranných známek EU. Obecně lze konstatovat, že uvedené ochranné známky pomáhají ve zvyšování podvědomí o těchto výrobcích a jejich

prodejnosti. U většiny z nich se jedná o drobné výrobce, k vývozu moc nedochází. Kontrolu nad správností a dodržování specifikací provádí Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI) a Státní veterinární správa. Poté byla zařazena definice tradičního českého výrobku a jeho označení EU. Je až k nevíře, že i tak malá země, jako je Česká republika, má ve světě zastoupení v podobě originálních produktů, které jsou vyráběny po staletí stejnou recepturou. Tato označení spíše výrobkům pomáhají v růstu konkureschopnosti vůči ostatním výrobkům. Tuzemské obyvatelstvo by mělo nákupem podpořit výrobky vyrobené v ČR a to z toho důvodu, že tím podpoří i samotné výrobce, domácí ekonomiku a zaměstnanost.

Po detailnějším prozkoumání problematiky, týkající se ochranných známek EU se může zdát, že toto udělování známek pro tak malou zemi, jakou je Česká republika je téměř nepodstatné. Na základě telefonických rozhovorů a konzultací s řediteli a vedoucími všech výrobků s ochranným označením EU, byl stanoven tento závěr. Telefonicky či e-mailovou korespondencí ředitelé sdělovali nezávazně na sobě téměř stejné odpovědi. Fakt, že jim EU udělila tyto ochranné známky pro ně ve své podstatě nic neznamenal, na svém odbytu zboží v zahraničí nic nezpозorovali. Dokonce někteří výrobci své produkty ani nevyváží, nebo jen v malé míře na Slovensko, nicméně, tento vývoz byl stejný i před udělením této známky. Některým producentům, např skupině vyrábějící Štramberské uši se ani nevyplatí mít tuto ochrannou známku, neboť za ni platí licenční poplatky. Pro výrobce v ČR je významnější ocenění např. Regionální potraviny, protože toto se dostane do podvědomí tuzemských obyvatel, zatímco v EU, při takovém obrovském množství konkurenčních potravin a potravin označených známkami EU, se může stát, že se tento malý stát, kterým je Česká republika dá velmi lehce přehlédnout. Velmi významnou roli v této problematice hraje i cena. Nenajde se moc obyvatel, kteří dbají spíše na kvalitu, protože za kvalitní výrobek si musíme připlatit. Většina tuzemců sáhne po levnější napodobenině importované ze zahraničí, i když ta kvalita vůbec neodpovídá.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

- [1] BEČVÁŘOVÁ, Věra, Karel VINOHRADSKÝ a Ivo ZDRÁHAL. *České zemědělství a vývoj cenového prostředí společného trhu EU*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2009. ISBN 978-80-7375-345-0.
- [2] BOEL, Mariann. *European Policy for Quality Agricultural Products*. Luxembourg: European Communities, 2004. ISBN 92-79-03228-3.
- [3] CIHELKOVÁ, Eva, Jaroslav JAKŠ a kol. *Eropská integrace – Evropská unie*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0.
- [4] CINI, Michelle a Nieves Pérez-Solórzano BORRAGÁN. *European Union Politics*. 3. vyd. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-954863-7.
- [5] EUROPEAN COMMISSION. *The Common Agricultural Policy Explained*. 2010. ISBN 976-92-79-09449-1.
- [6] FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2.
- [7] FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK. *Společné politiky Evropské unie. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.
- [8] KÖNIG, Petr a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie. Příležitost pro změnu*. 2. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 630s. ISBN 978-80-7400-011-9.
- [9] MAREK, Dan a Michael BAUN. *Česká republika a Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010. 226 s. ISBN 978-80-87029-89-3.
- [10] MODERNÍ OBCHOD. *Top dodavatelé v Česku a na Slovensku v roce 2010*. 2010. ISSN 1210-4094
- [11] NEUMAN, Pavel. *Společná zemědělská politika Evropské unie: vznik, vývoj, reformy, mezinárodní komparace*. 1. Vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

[12] STANÍČKOVÁ, Michaela. *Společná zemědělská politika Evropské unie*. Ostrava, 2008. Bakalářská práce. Vysoká škola Báňská – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, Katedra evropské integrace.

[13] VALCHAŘOVÁ, Lucie. *České zemědělství v rámci Společné zemědělské politiky EU*. Ostrava, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola Báňská – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, Katedra evropské integrace.

[14] ŽUFAN, Petr. *Společná zemědělská politika Evropské unie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. 55 s. ISBN 80-7042-983-6.

Elektronické zdroje

[15] AKTUALNE.CZ. *Budvar v zahraničí chutná, zvýšil vývoz o 4 procenta*. [online]. 2011 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/nakupy/clanek.phtml?id=688516>

[16] ČT24. *Olomoucké tvarůžky vyhrály tvrdý boj proti Němcům a Rakušanům* [online]. 2010 [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/94725-olomoucke-tvaruzky-vyhraly-tvrdy-boj-proti-nemcum-a-rakusanum/>

[17] EUROSKOP.CZ. *Předvstupní pomoc* [online]. © 2005-13 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/168/sekce/predvstupni-pomoc/>

[18] EVROPSKÁ KOMISE. *Zemědělství a rozvoj venkova* [online]. 2013 [cit. 2013-06-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html?&recordStart=16&filter.dossierNumber=&filter.comboName=&filterMin.milestone__mask=&filterMin.milestone=&filterMax.milestone__mask=&filterMax.milestone=&filter.country=CZ&filter.category=&filter.type=&filter.status=

[19] EVROPSKÁ KOMISE. *Zeměpisná označení a tradiční speciality* [online]. 2013 [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/quality/schemes/index_en.htm

[20] EVROPSKÁ KOMISE. *EU politika jakosti zemědělských produktů* [online]. 2013 [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm

- [21] EVROPSKÁ KOMISE. *Health Check* [online]. 2013 [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/healthcheck/index_en.htm
- [22] FAJMON, Hynek. Současnost a budoucnost českého zemědělství v EU – Informační příručka europoslance Hynka Fajmona [online]. 1999-2013 [cit. 2013-06-02]. Praha: CDK a EKR. Dostupné z: <http://www.fajmon.eu/docs/dokumenty/Soucasnost%20a%20budoucnost%20ceskeho%20zemedelstvi%20v%20EU.pdf>
- [23] IDNES. Evropská unie bude chránit Olomoucké tvarůžky [online]. 2010 [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/evropska-unie-bude-chranit-olomoucke-tvaruzky-flo-/eko_euro.aspx?c=A100701_115101_eko_euro_spi
- [24] KVALITNÍ EVROPSKÝ VÝROBEK. Aktuality [online]. 2013 [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: <http://www.oznaceni-eu.cz/aktuality.aspx>
- [25] MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Lisabonská smlouva [online]. ©2009-2013 [cit. 2013-06-03]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/lisabonska-smlouva/>
- [26] MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Reforma Společné zemědělské politiky 2014-2020 [online]. 2012 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z: http://www.apic-ak.cz/data_ak/12/v/KonferenceSZPbrozura.pdf
- [27] MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Zaručené tradiční speciality [online]. ©1999-2013 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/zarucene-tradicni-speciality/>
- [28] OZNAČENÍ-EU. *Kvalitní evropský výrobek* [online]. 2013 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z: <http://www.oznaceni-eu.cz/potraviny.aspx>
- [29] SVAZ PĚSTITELŮ CHMELE ČR. Jedinečnost Žateckého chmele [online]. 2012 [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: <http://www.czhops.cz/index.php/cs/jedinecnost-zateckeho-chmele>
- [30] SZIF. *SAPARD* [online]. 2000-13 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard?lyt=arc&year=2005&page=1&ino=0>
- [31] ŠÍMOVÁ, Kateřina. Problémy rozpočtu EU. *Euroskop.cz* [online]. 2005-13 [cit. 2013-06-12]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8921/sekce/problemy-rozpocet-eu/>

- [32] ÚPV. ÚPV – Databáze českých označení původu a zeměpisných označení [online]. 2013 [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <http://isdv.upv.cz/portal/pls/portal/portlets.ops.det?popk=75&plang=cs>
- [33] ÚPV. ÚPV – Databáze českých označení původu a zeměpisných označení [online]. 2013 [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <http://isdv.upv.cz/portal/pls/portal/portlets.ops.det?popk=36&plang=cs>
- [34] ZEMĚDĚLSKÝ SVAZ ČESKÉ REPUBLIKY. Vize českého zemědělství po roce 2010 [online]. 2013 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://www.zscr.cz/aktuality/vize-ceskeho-zemedelstvi-po-roce-2010-a1542545>

Seznam zkratk

CAP	Common Agricultural Policy (Společná zemědělská politika)
ČR	Česká republika
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova)
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund (Evropský zemědělský záruční fond)
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (Evropský zemědělský orientační a záruční fond)
EFF	European Fisheries Fund (Evropský rybářský fond)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ERDF	European Regional Development Fund (Evropský fond pro regionální rozvoj)
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EU-15	15 členských států Evropské unie
HRDP	Horizontální plan rozvoje venkova
CHOP	Chráněné označení původu
CHZO	Chráněné zeměpisné označení
JVT	Jednotný vnitřní trh
OP	Operační program
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova)
SAPS	Single Area Payment Scheme (jednotná platba na plochu)
SPS	Single Payment Scheme (jednotná platba na farmu)
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika

WTO	World Trade Area (Světová obchodní organizace)
ZTS	Zaručeně tradiční specialita

Seznam obrázků

Obr. 4.1: Logo Chráněné označení původu (CHOP)

Obr. 4.2: Logo Chráněné zeměpisné označení (CHZO)

Obr. 4.3: Logo Tradičně zaručená specialita (TZS)

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů

Graf 1.5: Vývoj výdajů na Společnou zemědělskou politiku od roku 1980

Seznam tabulek

Tab. 3.1: Finanční prostředky poskytnuté na jednotlivé priority program SAPARD

Tab. 3.2: Přehled finančních prostředků předvstupního program SAPARD pro ČR (mil. EUR)

Tab. 3.3: Podpory agrárního sektoru ČR v období 2004-2013 (mld. Kč)

Tab. 4.1: Počet výrobků s chráněným označením EU

Tab. 4.2 : Obrat firmy v letech 2006-2009

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 15.07.2013

.....
jméno a příjmení studenta